

Raül Castro (a sota, a l'esquerra) presideix Cuba de manera interina.

El misteri que envolta la salut de Fidel Castro, tot un referent per a l'esquerra llatinoamericana, omple també d'incògnites el futur de Cuba. En el supòsit de la desaparició del líder, l'illa podria entrar en una etapa de transició i adoptar un model semblant al xinès, o bé fer petites reformes i viure del petroli veneçolà.

La incerta Cuba després de Castro

Sobre un règim hermètic com el de Cuba, que manté la malaltia de Fidel Castro com un "secret d'estat", és agosarat fer pronòstics, tant pel que fa al rumb que prendrà el Govern com de la mateixa evolució de la salut del "líder màxim". Per tant, si no es té en compte la desinformació que envolta tot el que fa referència als dirigents cubans es pot fer el ridícul, tal i com els va passar als membres dels serveis de se-

guretat i als diplomàtics dels Estats Units quan van afirmar que Castro patia un càncer terminal i tenia els dies comptats. En aquest sentit, si s'ha de creure en l'honorabilitat professional del metge espanyol que va viatjar a Cuba fa unes setmanes, i no hi ha res que faci dubtar-ne, Fidel està malalt, però no té càncer i no sembla que s'hagi de morir aviat.

D'aquesta manera, a falta d'informacions fiables, cal interpretar els fets,

i llegir entre línies els esdeveniments. A Fidel Castro no se l'ha vist en públic en sis mesos, no ha rebut els organitzadors de la festa del seu vuitantè aniversari, ni ha tret el cap en la cimera del Moviment de Països no Alineats, celebrada a l'Havana, ni ha rebut els parlamentaris dels Estats Units de visita a l'illa. Unes absències que corroboren els arguments dels que afirmen que res tornarà a ser com abans que fos intervingut quirúrgicament. "Es miri com es miri, l'era de Fidel ha acabat", va escriure fa poc Juan Benemelis al diari de Miami *Nuevo Herald*.

D'altra banda, els fets també diuen que Raúl Castro, el germà que va ser designat president interí i cap del Partit Comunista de Cuba el 31 de juliol passat, intenta desmarcar-se de Fidel. El re-

corda sovint amb elogis —“Fidel és irrepensible”, proclama— però intenta deixar ben clar que no vol ser un nou Fidel. A diferència del seu germà, a Raúl no li agrada parlar en públic, i evita els banys de masses. No es carismàtic, ni veement, però no hi ha dubte que manté el poder, ja que controla les dues instàncies més importants, el partit i les forces armades. I és capaç de reconèixer que moltes coses no funcionen, a causa de la burocràcia i la mala gestió, i de demanar el diàleg amb els Estats Units.

Com que Fidel ja no tornarà a la política activa, es pot afirmar que amb Raúl Castro ha començat la transició. Però, cap a on? Sembla que per respecte i per donar temps a l'aparell del partit perquè s'adapti al nou escenari, Raúl no prendrà cap decisió important mentre Fidel sigui viu. Fins la desaparició física, que pot arribar en mesos o fins i tot en anys, Raúl mantindrà un perfil baix, però serà actiu i mourà les peces necessàries. De fet, ja les deu moure perquè la seva filla, Mariela Castro, ha reconegut: “A Cuba tenim contradiccions”. Mariela, directora del Centre Nacional d'Educació Sexual, és una de les figures emergents, qualificada pels analistes com a representant del sector més renovador del partit.

El model xinès. Però, després de la mort de Castro, quin model seguirà Raúl? No es pot donar una resposta però sí que es poden enumerar les diferents opcions que té el successor de Fidel. El primer, el que té més punts, és el representat per Xina i Vietnam, és a dir, una obertura econòmica controlada tot mantenint l'hegemonia del partit comunista. Els mateixos Fidel i Raúl i dirigents del partit com Ramiro Valdés, un dels tres comandants de la revolució de 1959 vius, no amaguen la seva admiració per Xina, una referència després de l'esfondrament del bloc soviètic. En els darrers anys, les relacions comercials entre els dos països s'han intensificat de manera notable, fruit, sobretot, de la capacitat de negociació de Valdés, un dirigent del qual se'n parla poc i que és l'encarregat de dur les negociacions amb Xina.

La segona opció és mantenir les coses com ara, però amb petites reformes. Es tracta de continuar mantenint el control estatal dels béns de producció, tot seguint captant inversions estrangeres per

Les exploracions fetes a les aigües territorials cubanes al golf de Mèxic han confirmat l'existència d'unes reserves immenses que podrien fer de Cuba un important país productor

a sectors estratègics com el turisme i els hidrocarburs. El petroli barat de Chávez (uns 100.000 barrils el dia) i els diners del turisme, que creix any rere any, permetrien millorar l'oferta de béns de consum i un transport molt deficient. Amb les neveres mig plenes en lloc de buides i sense fer cues d'hores per agafar l'autobús, el missatge revolucionari pot tornar a quallar entre la població. Almenys això pensen els dirigents del partit comunista, que mostren amb orgull la xifra de creixement econòmic del darrer any: el 12,5%, la més alta des de l'entrada dels *barbudos* a l'Havana, el 1959, i la més important de tot Amèrica Llatina. La recuperació econòmica és un èxit per a dos dirigents amb prestigi internacional que han dissenyat el pla econòmic: Carlos Lage, vicepresident del consell de ministres, i Francisco Soberón, president del Banc Central.

Tornar a la revolució. La tercera de les opcions que es podrien produir a Cuba és un enduriment del règim, tot tornant a les essències de la revolució. Res d'inversions estrangeres i de mercats lliures, encara que siguin molt controlats com ara, sinó més ideologia i, per tant, més mobilització social. La renúncia als capitals externs es podria fer gràcies al petroli de Chávez i les oportunitats que dona que Cuba sigui, de nou, una referència per a l'esquerra d'Amèrica Llatina.

Sigui com sigui, el model adoptat dependrà de molts factors, entre els quals destaquen la conjuntura internacional, l'equilibri de forces entre les diferents famílies del règim i la mateixa evolució econòmica. El petroli pot ser un factor que permeti continuar amb el model actual i, fins i tot, es podria prescindir de l'ajut veneçolà. Efectivament, les exploracions fetes a les aigües territorials cubanes al golf de Mèxic han confirmat l'existència d'unes reserves immenses, que podrien fer de Cuba un important

país productor. Amb el petroli brollant, el règim tindria diners per recuperar els sectors bàsics, considerats essencials en la revolució, com la sanitat i l'educació, que s'han deteriorat en els darrers anys a causa de la manca de recursos. Podria, també, oferir més béns de consum i rehabilitar les deteriorades infraestructures.

Poques opcions per a l'oposició.

En tot cas, es descarta una descomposició del règim, com va succeir a la Romania de Nicolae Ceaucescu. La dissidència té un impacte mínim entre la població gràcies a la repressió i a les mobilitzacions dels addictes al castrisme, que s'encarreguen de desacreditar els que s'atreveixen a desafiar el règim. I la dissidència no actua com un moviment, sinó de manera individual, amb actuacions coratjoses, cal reconèixer-ho, però amb més incidència externa que interna. A hores d'ara, ni el mateix Raúl Rivero gaudeix de crèdit a l'illa ni s'ha convertit en una figura que es pugui comparar amb un Vaclav Havel, el dramaturg txec, una de les figures de la revolució de vellut. En això, i en tantes coses més, L'Havana no és Praga. L'altra oposició, la de Miami, encara està més desacreditada per la seva dependència dels Estats Units i les seves propostes de revenja.

D'altra banda, cal veure també què farà mentrestant el president George Bush davant el moviment que es produeix a Cuba. Sembla que, de moment, res de res, perquè Cuba no figura en l'agenda del president dels Estats Units, totalment absorbt per trobar una sortida al desastre de l'Iraq. A més, el partit demòcrata controla des del mes de novembre passat el Congrés, cosa que fa més difícil adoptar mesures que endureixin l'embargament a què els Estats Units sotmet Cuba des de fa anys.

Antoni Castel